

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 40 Volume: 8 Issue: 40

Ekim 2015 October 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

**HALKBİLİMİNDE SAHA ARAŞTIRMASI VE KÜLTÜRÜN GELECEK NESİLLERE
AKTARILMASI KONUSUNDA PROBLEMLER VE BİR ÇÖZÜM ÖNERİSİ
PROBLEMS ABOUT AREA RESEARCH IN FOLKLORE AND ON THE PASSING OF CULTURE
TO FUTURE GENERATIONS AND A SOLUTION PROPOSAL**

Ahmet DAĞLI*

Öz

21. yüzyıl dünyada teknolojik gelişme hızının en üst düzeye çıktığı, daha da önemlisi teknolojinin halkların kullanımına yönelik olarak geliştiği bir yüzyıl olmuştur. Özellikle iletişim alanında sunulan imkânlarla toplumlar, dünyadaki diğer toplumlara, onların kültürlerini tanıma fırsatını yakaladı. Ancak insanlık adına bu yararlı gelişmeler, insanlığın kültürel anlamda tek tipleşmeye doğru gitmesi, sayısız farklı kültürel mirasların yok olma tehlikesine maruz kalması gibi kötü sonuçlar ortaya çıkarmaya başlamıştır.

Bir bilim dalı olarak folklor, toplumların yereldeki somut ve somut olmayan kültürel miraslarını derlemelerle tespit edip kayıt altına almayı amaçlar. Ancak yüz elli yıllık geçmişle yeni sayılabilecek bu bilim dalının dünya kültürel miraslarını derleyip tamamlanabilmesi için daha çok zamana ihtiyacı vardır.

Folklor biliminin klasik derleme yönteminin yavaş ilerlemesi, küreselleşmenin kültürleri yok edici etkisi ve hızı dikkate alındığında derleme sürecini hızlandırmak gerekliliği ortadadır.

Bu makalede yerel kültürel mirasları olumsuz etkileyen “teknoloji”den folklor bilimi olarak derleme çalışmalarında yararlanmak ve teknolojinin bu anlamda olumsuz etkisini olumluya çevirmek konu edilmiştir. Türkiye’de ve dünyada internet ve özellikle sosyal medya kullanımının artması kültürel mirasların hem derlenmesi hem de insanlara, genç nesillere aktarılması konusunda bir araç olarak kullanılabilir, web ortamları insanların kendi kültürel miraslarını yazması ve diğer insanlarla paylaşması için uygun bir ortam yaratabilir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Miras, Halkbilim, Derleme, Teknoloji, Sosyal Medya.

Abstract

The 21st century has been the one that emerges at the top level of the speed of technological developments in the world and technology has been improved for the use of the people. Particularly, the communities have gained the opportunity to know the other communities in the world and to learn their the cultures owing to possibilities offered in the communication field. However, these beneficial developments for mankind and humanity to move towards uniformization in cultural sense has caused many different bad results such as exposure to extinction of cultural heritage.

Folklore (folklore) identified as a science aims to record and to compile tangible and intangible cultural heritage of societies in the local. However, this branch of science that is the new by the history of 150 years needs more time to accomplish and to compile world cultural heritage.

Folklore need to speed up the compilation process because of the slow progress of the method of classic compilation and the cultures devastating effects and speed of globalization.

In this article, it has been maked a mention of utilization from tecnology that negatively affects the local cultural heritage in the studies of compilation as folklore and changing from the negative effect of technology to the positive one. Increase of use of social media in Turkey and the world is important in terms of both the compilation of the cultural heritage and transfer to the young generations. Web can be an suitable environment to write their own cultural heritages and share with other humans.

Keywords: Cultural Heritage, Folklore, Compilation, Technology, Social Media.

GİRİŞ

İnsan sosyal bir varlık olarak doğumundan ölümüne kadar hayatının her anında birçok toplumsal çevrede rol üstlenerek bir topluluğun doğal veya sonradan üyesi olur; o grubun üyeleriyle birlikte yeni şeyler üretir, ortak davranış kalıpları geliştirir, kendi çevresine şekil verir. Dolayısıyla aynı zamanda dünyayı şekillendirmiş olur. Bu küçük gruplar belirli ortak paydalar etrafında birleşerek geniş coğrafi sınırlar dâhilinde bir arada yaşayan “halk”ı oluşturur.

“Halk” mefhumunu bilimsel olarak tanımlamak ve “halk yaşamı”nı inceleyen bir bilim dalını teşkil etmek bir zaman sürecini gerektirir. 19. yüzyılda Avrupa’da kurulan bu bilim dalı için bu tarih geç kalınmış bir tarihtir. Avrupa 16. yüzyıldan 18. yüzyıla, karanlık ortaçağdaki ilkel hayatlarından sıyrılıp belirli bir gelişmişlik seviyesini ve yaşam düzeyini yakalamış olarak gelir. Avrupalı aydınlar elde ettikleri teknik güç ve imkânlarla Yeni Dünya’yı (Amerika kıtası) keşfettiklerinde, orada karşılaştıkları “yerliler”in

* Yrd. Doç. Dr., Ordu Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Öğretim Üyesi, ahmetdagli@turkhalkbilimi.org

kendilerinden çok farklı olan ilkel yaşam biçimleri (gelenekleri, inançları vb.), dikkatlerini çeker. Kendileriyle kıyasladıklarında gördükleri bu kültürel ikellik ve eskilik, onlarda bu kültürü daha yakından tanıma merakı ve ihtiyacını doğurur. Avrupa aydınında başlayan bu yerli kültürü araştırma merakı, bir süre sonra “Eski Dünya”yı da (Afrika, Asya) içine alır. Araştırdıkları bu toplulukları ilkel ve vahşi, kendilerini ise soylu olarak nitelendiren Avrupa aydınının dikkati, sürecin devamında kendi geçmişine, ilkel zamanlarını araştırmaya yönelir. Aydın kesim Avrupa’nın kendi ilkel döneminin izini sürebileceği yer olarak köylüleri, alt gelir gruplarını görür ve bu grup ile kendileri arasında bir ayırım yapar (Çobanoğlu, 2012: 94). Sonrasında da kendilerini okuryazar, eğitilmiş, şehirli ve medeniyeti yakalamış görenler, kendi toplumu içinde olup bu özelliklere uymayan diğer insanları cahil, okuma yazma bilmeyen, eğitimsiz ama eğitimden haberi olan insan grupları olarak tanımlarlar. Bu tanımın işaret ettiği kesim daha çok taşrada ve kırsal alanlarda yaşayan köylülerdir. Buna göre folklor, köylerde ve taşrada yaşayan halkın yaratmalarını, yani o toplumun veya milletin en eski, ikellik dönemi hatıralarını saklayan grupları ve bu grupların hâlâ saklamakta olduğu değerleri araştıran bilim dalı olarak kurulur (Ekici, 2013: 3).

Avrupa aydınının kendisini Avrupa köylüsünden ve kültüründen farklı görme ve onlarla kendisi arasında farklılık oluşturma amaçlı olan bu tanım, “halkbilimi”nin çalışma alanını daraltmış, bu yüzden sonraki zamanlarda değiştirilmiş, genişletilmiştir. Yapılan yeni tanıma göre “halk”, kendisine ait olarak gördüğü ve bu yüzden benimsediği, tekrarlama ve yaşatmaya değer gördüğü en az bir geleneğe sahip olan insan grubu olarak kabul edilmiştir ki bu grup bir aile kadar küçük, millet kadar da büyük olabilir. Buna göre herhangi bir sebebe bağlı olarak oluşan grubun kendilerine ait kabul ettiği bazı geleneklere sahip olması, bir ölçü olarak kabul edilir. (Dundes, 2003: 10). Yeni tanımla sınıf, eğitim, coğrafya farkı olmaksızın bütün insanlar “halk” tanımı içerisine dâhil edilmiştir. Halkbilimi de bu insanların hayat biçimlerini (geleneklerini) kendine özgü yöntemlerle derler, sınıflandırır, kuramsal olarak yorumlar. Amacı insan davranışlarını ve geleneklerini çalışarak objesi olan insanı daha iyi anlamak ve onun hakkında daha derin bilgiye ulaşmaktır. Bu tanımla birlikte Halkbilimi’nin aslında tüm bilim dallarını içerisine alan çatı bilim dalı olduğu söylenebilir (Çobanoğlu, 2012: 20).

Folklor biliminin amacı, dünyadaki “halk” tanımına uyan bütün insan topluluklarının kültürel miraslarının kayıt altına almak; gelecekte de yeni insan grupları veya yeni gelenekler oluştuğunda bunları kaydetmeye devam etmektir. Bunun için de şehir-köy ayırımı yapmadan halk tanımına giren tüm insan kümelerine ulaşarak onların mevcut maddi-sözel bütün kültürel mirasını tespit ve kayıt etmek gerekir. Ancak günümüze özgü şartlar gereği bugün halkbiliminin çalışmalarda köylere öncelik vermesi gerekir. Çünkü günümüzde köylerde, kırsal yaşam ortamlarında sosyo-kültürel anlamda hızla bir bozulma ve yok oluş süreci yaşanmaktadır. Diğer yandan halkların mevcut kültürlerinin, geçmişin üzerine kurulu ve onun bir devamı niteliğinde olduğu muhakkaktır. Bu da bilim adamlarının kültürü derleme faaliyetini geçmişten başlatması, ulaşabildiği en eski geleneklerden itibaren günümüze doğru bir süreci takip etmesini gerektirmektedir. Kültürel yok oluşun şehirlerde köylere kıyasla daha önce bozulmaya uğradığını söylemek mümkündür.

Halkbilimi araştırmacılarının derleme çalışmalarına mümkün olduğunca geçmişte kalan kültürel miraslardan başlamalarını gerektiren bir diğer sebep de 21. yüzyılın -yaklaşık- son elli yılında insanların yaşam biçimlerinde görülen büyük değişikliklerdir. Toplumlar tarih sürecinde zaman zaman yeni medeniyet dairelerinin etkisine girerek büyük değişimler yaşarlar. Bu değişimler o toplumların yaşama biçimlerinde, kültürlerinde büyük dönüşümlere sebep olur. Türkler için ‘Orta Asya’dan batıya doğru göç etmek’, ‘İslam dinini kabul etmek’ ve ‘Batılılaşma sürecine girmek’, bünyesinde büyük değişimler geçirmesine sebep olan olaylardır. 21. yüzyılda benzer bir etkinin kaynağı “iletişim” olmuştur. Son yüzyılda “iletişim”, önceki yüzyıllardan farklı olarak neredeyse tüm dünya medeniyetlerini etkisi altına alan, onların yaşam biçimlerini ve alışkanlıklarını değiştiren bir etkiye sebep olmuştur. İletişim imkânlarının dünya çapında artması ve özellikle bu gücün tüm insanların kullanımına açılması, farklı kültürlerin birbirlerini tanıyabilmesinin ve sonrasında ise birbirlerini etkileyebilmesinin önünü açmıştır. Kaynağını radyo, televizyon, internet ve sosyal medyadan alarak güçlenen “iletişim medeniyeti”nin etkisi, yerel olan tüm kültürlerin birbirleriyle olan sınırlarını kaldırmak, böylece kültürler arasında etkilenmeyi ve geçişkenliği en üst seviyeye çıkarmak biçiminde kendini göstermiştir. Bu döneme kadar farklı kültürler haritada çizilmiş coğrafi sınırlarla komşu kültürlerden ayrılmakta ve korunmakta; bu sınırlardan insan ve kültür geçişleri kısıtlı olmaktadır. “Sanal” bir ortam olan “iletişim medeniyeti”nin sınırları yok edici etkisi, gerçek dünyada da karşılık buldu ve Avrupa Birliği ülkeleri arasında insanların diğer ülkelere geçebilmesi için sınırlar kaldırıldı; pek çok ülke aralarında anlaşmalar imzalayarak halklarına sınır geçişlerini serbest hale getirdiler. Bugün dünyada insanların pek çoğu iletişim araçlarını kullanarak veya teknolojik imkânlar aracılığıyla başka ülkeleri (kültürleri) görme, buralara seyahat etme ve buralardaki farklı kültürleri tanıma imkânına sahip durumdadır. Bu da sanat, edebiyat, mimari, aile ilişkileri, araç-gereç, yemek kültürü gibi halkbilimin konusu olan bütün alanlarda insanların farklı kültürlerden etkilenmesini, gördüklerini kendi hayatına

yansıtmasını; bu sebeple yerel kültürden uzaklaşıp bir “dünya insanı” haline gelmesini beraberinde getirmektedir.

Artık -bir aileden millete kadar- kendine has bir kültürel mirasa sahip olan insan gruplarının kendilerini ve kültürlerini tecrit etme, bu miraslarını koruyup yaşatma imkânları zorlaşmıştır. Geleneksel yaşamı devam ettirebilmek için onları önce kayıt altına almak, daha sonra yüzyılın getirdiği ihtiyaçlara göre güncellemek; onun dünya evrensel mirası içerisinde yer edinmesini sağlamak gerekir.

Günümüz toplumlarında görülen kültür savaşları ülkelerin kendi içerisindeki yerleşim birimleri arasında da yaşanmaktadır. Çağın getirdiği yeniliklerden teknoloji ve iletişim araçları sayesinde haberdar olma imkânına kavuşan kırsal kesim insanları, bunlardan yararlanabilmek için şehirlere göç etmişlerdir. Geldikleri bu yeni yerleşim yerlerinde ise köy hayatını sürdürmek mümkün olmadığı için bunları terk ederek unutmakta, şehir kültürüne uyum sağlamaya çalışmaktadırlar. Bu da geçmişten günümüze aktarılacak geleneksel yaşam biçimini yok olma tehlikesi ile karşı karşıya bırakmıştır.

Türkiye’de geleneksel yaşamın devam ettirildiği köylerin göç olgusundan ne kadar etkilendiğini bilmek, göç eden ailelerin sayısını kesin olarak belirlemek zordur. Ancak aşağıdaki tablo bu konuda önemli veriler sunmaktadır: Türkiye İstatistik Kurumu’ndan alınan bu tabloda Türkiye’nin 1927 ile 2013 yılları arasındaki köy ve şehir nüfusunun artış oranları verilmiştir:

Yıl	Toplam - Total			İl ve ilçe merkezleri Province and district centers			Belde ve köyler Towns and villages			İl ve ilçe merkezleri Province and district centers			Belde ve köyler Towns and villages			Year
	Toplam Total	Erkek Male	Kadın Female	Toplam Total	Erkek Male	Kadın Female	Toplam Total	Erkek Male	Kadın Female	Toplam Total	Erkek Male	Kadın Female	Toplam Total	Erkek Male	Kadın Female	
Genel Nüfus Sayımları																
General Population Censuses (%)																
1927	13 648 270	6 563 879	7 084 391	3 305 879	1 710 482	1 595 397	10 342 391	4 853 397	5 488 994	24,2	26,1	22,5	75,8	73,9	77,5	1927
1935	16 158 018	7 936 770	8 221 248	3 802 642	1 969 968	1 832 674	12 355 376	5 966 802	6 388 574	23,5	24,8	22,3	76,5	75,2	77,7	1935
1940	17 820 950	8 898 912	8 922 038	4 346 249	2 332 558	2 013 691	13 474 701	6 566 354	6 908 347	24,4	26,2	22,6	75,6	73,8	77,4	1940
1945	18 790 174	9 446 580	9 343 594	4 687 102	2 503 342	2 183 760	14 103 072	6 943 238	7 159 834	24,9	26,5	23,4	75,1	73,5	76,6	1945
1950 ⁽¹⁾	20 947 188	10 572 557	10 374 631	5 244 337	2 817 318	2 427 019	15 702 851	7 755 239	7 947 612	25,0	26,6	23,4	75,0	73,4	76,6	1950 ⁽¹⁾
1955	24 064 763	12 233 421	11 831 342	6 927 343	3 743 059	3 184 284	17 137 420	8 490 362	8 647 058	28,8	30,6	26,9	71,2	69,4	73,1	1955
1960	27 754 820	14 163 888	13 590 932	8 859 731	4 771 433	4 088 298	18 895 089	9 392 455	9 502 634	31,9	33,7	30,1	68,1	66,3	69,9	1960
1965	31 391 421	15 996 964	15 394 457	10 805 817	5 783 813	5 022 004	20 585 604	10 213 151	10 372 453	34,4	36,2	32,6	65,6	63,8	67,4	1965
1970	35 605 176	18 006 986	17 598 190	13 691 101	7 312 714	6 378 387	21 914 075	10 694 272	11 219 803	38,5	40,6	36,2	61,5	59,4	63,8	1970
1975	40 347 719	20 744 730	19 602 989	16 869 068	9 004 842	7 864 226	23 478 651	11 739 888	11 738 763	41,8	43,4	40,1	58,2	56,6	59,9	1975
1980	44 736 957	22 695 362	22 041 595	19 645 007	10 272 130	9 372 877	25 091 950	12 423 232	12 668 718	43,9	45,3	42,5	56,1	54,7	57,5	1980
1985	50 664 458	25 671 975	24 992 483	26 865 757	14 010 662	12 855 095	23 798 701	11 661 313	12 137 388	53,0	54,6	51,4	47,0	45,4	48,6	1985
1990	56 473 035	28 607 047	27 865 988	33 326 351	17 247 553	16 078 798	23 146 684	11 359 494	11 787 190	59,0	60,3	57,7	41,0	39,7	42,3	1990
2000	67 803 927	34 346 735	33 457 192	44 006 274	22 427 603	21 578 671	23 797 653	11 919 132	11 878 521	64,9	65,3	64,5	35,1	34,7	35,5	2000
Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi																
Address Based Population Registration System (%)																
2007	70 586 256	35 376 533	35 209 723	49 747 859	24 928 985	24 818 874	20 838 397	10 447 548	10 390 849	70,5	70,5	70,5	29,5	29,5	29,5	2007
2008	74 517 100	35 901 154	35 615 946	53 611 723	26 946 806	26 664 917	17 905 377	8 954 348	8 951 029	75,0	75,1	74,9	25,0	24,9	25,1	2008
2009	72 561 312	36 462 470	36 098 842	54 807 219	27 589 487	27 217 732	17 754 093	8 872 983	8 881 110	75,5	75,7	75,4	24,5	24,3	24,6	2009
2010	73 722 988	37 043 182	36 679 806	56 222 356	28 308 856	27 913 500	17 500 632	8 734 326	8 766 306	76,3	76,4	76,1	23,7	23,6	23,9	2010
2011	74 724 269	37 532 954	37 191 315	57 385 706	28 853 575	28 532 131	17 338 563	8 679 379	8 659 184	76,8	76,9	76,7	23,2	23,1	23,3	2011
2012	75 627 384	37 956 168	37 671 216	58 448 431	29 348 230	29 100 201	17 478 953	8 607 938	8 571 015	77,3	77,3	77,2	22,7	22,7	22,8	2012
2013	76 667 864	38 473 360	38 194 504	70 034 413	35 135 795	34 898 618	6 633 451	3 337 565	3 295 886	91,3	91,3	91,4	8,7	8,7	8,6	2013

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>

Tabloya göre Türkiye’de son otuz yılda köyden kente doğru nüfus hareketliliği, öncesindeki elli altı yıla oranla çok daha fazladır. 1980 öncesindeki elli altı yılda şehir nüfusumuz toplam 15 milyon artmışken, sonrasındaki otuz beş yıl gibi daha kısa sürede ise 45 milyon artış göstermiştir. Aynı şekilde köy nüfusumuz 1980’e kadar az da olsa yükseliş göstermiş, ancak bu tarihten sonra gerilemeye başlamıştır. 1980 sonrasındaki bu şehirlere olan rağbetin artmasında, Türkiye’de o dönemde televizyon, telefon ve ulaşımdaki iyileşmeler etkili olmuştur.

Burada noktada “Türkiye’nin son seksen yılı dikkate alındığında derleme çalışmaları hangi yıllar arasında yapılmış olsaydı halkbilim için en verimli ürün elde edilmiş olurdu?” sorusu akla gelmektedir. Bugün Türkiye’nin bu konudaki durumu (derlemesi yapılmayan yerleşim yerlerinin miktarını da düşünürsek), telafisi imkânsız bir yerde midir?

Derleme çalışmalarım sırasında görüştüğüm kişilerden çok defa şu sözleri dinledim: “*Sen buraya yirmi otuz sene önce gelmeliydin. ... adında bir yaşlı amca-teyze vardı. O sana o kadar çok şey anlatırdı ki anlatmakla bitiremezdi. Şimdi öyle insanlar kalmadı.*” (Dağlı, 2012: 10). Pek çok yerleşim biriminde duyduğumuz bu sözlerin hepsinin yirmi otuz yıl öncesini işaret etmesi (1980’li yıllar) yukarıdaki tablodaki büyük göç hareketiyle paralellik göstermektedir.

Kırsal ve kentsel nüfus istatistikine ve buna ilave olarak geleneksel kültürü doğrudan tehdit eden teknolojik gelişmelerin Türkiye’deki yaygınlığına bakıldığında yukarıda sorduğumuz sorunun cevabı şu şekilde verilebilir: Öncelikle derleme için en doğru zaman, televizyonun yaygınlaşmadan önceki dönem olmalıydı. Ayrıca kentsel göçün en yüksek seviyede seyrettiği 1980’li yıllardan önce derleme çalışmalarının tamamlanması gerekirdi.

Önceki yüzyıllara kıyasla 21. yüzyılda yerel ve ulusal halk kültürlerindeki etkileşim ve birbirini yok etme sürecinin hızlanması sebebiyle, -her ne kadar gecikmiş olsa da- dünya genelinde öncelikle derleme yapılacak alanlar kırsal yerleşim yerleridir. Halk kültürü mirası derlemesini tamamlamamış ülkelerin bu konuya öncelik vermeleri gerekir. Ülkelerin kültürel mirasını tehdit eden ve derlemelerde öncelik verilmesi gereken yerler şuralardır:

Hızlı sanayileşme, baraj yapımları, deprem bölgelerinde veya sınır bölgelerinde yerleşim gibi daha pek çok sebeplerle kültürel miras alanlarının bozulmasına yönelik tehditler artmışken, çoğu ülkenin bugüne kadar derleme çalışmalarını niçin tamamlayamadığı sorusu önem kazanmaktadır. Bu gecikmenin sebebini anlayabilmek için "derleme" nedir, "derleme yeri neresidir", "derlemeci" kimdir sorularından başlamak gerekir:

Derleme, belirli yöntemleri kullanan uzman halkbilimci ya da bu işe amatör olarak ilgi duyan kişilerin, belli bir yerde halk bilgisi ürünlerini yaratan, yeniden yaratan, aktaran ve icra eden kişilerden oluşan herhangi bir topluluğa giderek orada sözlü, yazılı ve görsel olarak tespitler yapması, somut ve somut olmayan ürünler hakkında bilgi toplaması ve bunları kaydetmesidir.

Derleme yeri (alan, saha), halk bilgisi ürünlerinin yaratılıp yaşatıldığı yerdir. Bu yer herhangi bir şehirdeki bir mahalle, semt olabileceği gibi bir, köy, kasaba veya bunların birkaçı birden olabilir. Bu çalışmalarda ya bütün bir il bazında halkbiliminin konularından herhangi bir başlık çalışılmakta (örneğin Erzurum masalları), ya da çalışma sahası daraltılarak belirlenen yöredeki bütün halkbilim ürünleri derlenmektedir ki bu şekildeki çalışmalara monografik çalışma denir (örneğin Uşak İli İlyaslı Kasabası Monografisi, Mardin İli Midyat İlçesi Monografisi). Türkiye'de derleme çalışması yapılması gereken yerleşim birimi sayısını görmek amacıyla aşağıda bir istatistiğe yer verilmiştir:

İl Sayısı: 81

İlçe Sayısı: 919

Bucak Sayısı: 333

Mahalle Sayısı: 31643

Köy Sayısı: 18220

Bağlı Sayısı: 26183

İlçe Belediyesi Sayısı: 510

İlçe Büyükşehir Belediyesi Sayısı: 30

İl Belediyesi Sayısı: 51

Büyükşehir Belediyesi Sayısı: 417

Belde Belediyesi Sayısı: 433

Toplam Belediye Sayısı:1441

Kaynak: <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx>

Bu verilere göre Türkiye'de köy ve köy altı yerleşim biriminin sayısı yaklaşık kırk beş bindir. Her insan grubunun kendine has kültürel mirası olduğu gerçeğinden hareket edildiğinde bu sayı halkbilim araştırmacılarının çalışma yapmasını bekleyen iş yükünü ve çalışma zorluğunu göstermektedir.

Uzman derlemeci, halk bilgisi yaratmalarını bilimsel araştırma, inceleme, arşivleme, tanıtma gibi amaçlar doğrultusunda kaynak kişilerden belli bilimsel yöntemler kullanarak kaydeden ve toplayan kişiye denir.²

Halkbilim araştırmacıları her ne kadar alanlarında uzman olsalar da gittikleri yerleşim yerlerine ve kaynak kişilere yabancı olmaları ciddi bir iletişim engeli oluşturmaktadır. Üstelik her kaynak kişi ile farklı olacak bu iletişim engelini aşmanın teorik bir eğitimi yoktur. Ayrıca araştırmacının derlemesi gereken konu çeşitliliğinin ve bunlarla ilgili yaklaşık bin ile iki bin arasında sorunun yer alması derleme faaliyetini zorlaştırmaktadır. Kaldı ki tüm bu çalışmaları tamamlamaktan başka, halkbilimcilerin bu ürünleri inceleme, değerlendirme ve güncelleyip gelecek nesillere aktarma gibi sorumlulukları da vardır. Türkiye 1912 yılından beri bu bilim dalından haberdar olmasına rağmen derleme çalışmaları bitirilemediği gibi bu çalışmaların nerelerde hangi seviyede yapıldığı, derleme yapılmayan yerler konusunda bilgi alınabilecek bir halkbilim havuzu da mevcut değildir.

Çalışmamızda yukarıdaki nedenlerle derleme yapma işinin ülkedeki tüm gençlere yaptırılması önerilecek; buna göre aşağıda uzman araştırmacılar da olması gereken donanımlara yer verilecek, ardından gençlerin bu donanımlara sahip olmadan derleme yapacak olmalarına bağlı muhtemel zorluklar tespit edilmeye çalışılacaktır.

Mevcut derleme yöntemlerine göre toplumun halk kültürü mirasını derleme çalışmasının tamamlandığını söyleyebilmek için şu iki aşamanın geçilmiş olması gerekir:

² Derleme, Derleme Yeri ve Uzman derlemeci konularındaki bilgiler Çobanoğlu, 2012; Ekici, 2013; Tan, 2003'ten alınmıştır. Ayrıntılı bilgi için bakınız.

1. Derleme konularının neler olduğu, bunların nasıl derleneceği; iyi bir derlemecinin nasıl olacağı konusunda yeterince eğitim almış hem bayan hem erkek olmak üzere çok sayıda araştırmacı yetiştirilmiş olması,

2. Bu araştırmacıların ülke sınırları içindeki şehir, ilçe, kasaba, köy, bucak, nahiye ve mahallelere kadar ulaşmış olmaları ve buralarda kaynak kişilerle, yeteri miktarda görüşerek onların anlattığı bilgileri kaydetmeleri.

Mevcut derleme yönteminde “uzman derleyici” baştan sona aktif yönlendiricidir ve ortaya çıkacak halkbilim verilerinin miktarı, doğruluğu onun çalışma performansına bağlıdır. Bu kapsamda alan araştırmacısı belirlediği sahaya giderek orada kaynak kişilere sorularını yöneltmekte, öngördüğü malzemeyi derledikten sonra oradan ayrılmaktadır. Derleyicinin sahada derlemeye çalışmasıyla başlayan folklorik bilgi akışı, onun oradan ayrılmasıyla kesilmektedir. Çalışması sona erdikten sonra ilgili yerdeki gözden kaçan ya da konusunun dışındaki farklı folklorik zenginlikler orada kaderine terk edilmektedir. Dolayısıyla yukarıda bahsettiğimiz iki aşama gerçekleştirilmiş olsa bile, geride mutlaka derlenmemiş, gözden kaçan folklorik mahsuller kalacaktır. Hâlbuki folklor ürünlerinin bilgi yelpazesi çok geniştir. Nail TAN, *alan araştırmasına çıktığında kaynak kişilere yöneltilen soru örnekleri* hazırlamıştır ve burada yer alan soruların sayısı 990’dır (bkz. Tan, 2003: 123-153). Bu sayıdaki soruyu kaynak kişilerin cevaplama süreleri de düşünüldüğünde bir araştırmacının herhangi bir yerleşim yerinde derleme çalışması yapmak istediğinde ne kadar zamana ihtiyacı olduğu, bu çalışmanın başka hangi zorlukları da beraberinde getirdiği tahmin edilebilir. Bu sebeple hiçbir araştırmacı, herhangi bir topluluğun halkbilimi malzemesini tamamen derlediğini kesin olarak iddia edemez. Kaldı ki halkbilim malzemeleri, sözlü gelenekte yaşatıldıkları için, canlı olma ve onu her icra etmede yeniden yaratılma ve değişerek gelişme özelliğine sahiptir. Dolayısıyla bir yerleşim birimini ideal bir şekilde derleyebilmek için 990 adet soruya cevap verebilecek bilgi düzeyinde kaynak kişi veya kişiler, bunun için yeteri kadar uygun zaman ve donanım gerekmektedir. Ayrıca iyi bir derleme için bilim adamları, aynı soruları ikinci bir kaynak kişiye de yönelterek alınan bilgilerin doğruluğunu teyit edilmesini önermektedir. Derleyici yaptığı derlemeleri teyit etmeye kalktığında iş yükünün ve gerekli zamanın ikiye katlandığı görülür.

Uzman derlemeci alana çıktığında alanda yaşayan insanlar tarafından yabancı olarak görülür. Bu da kaynak kişilerde doğal bir korku ve savunma içgüdüsünü doğurur. Ayrıca aralarındaki eğitim seviyesi aynı değildir. Kaynak kişi uzman derlemeci karşısında kendini cahil hissederken, ondan istenen şey tahsilli kişiye bilgi aktarmaktır ve bu, kaynak kişinin gözüyle tezat bir durumdur. Yabancı bir insanın, evine kadar gelip kendisi gibi eğitimsiz, belki bir köşeye atılmış bir yaşlıya bu kadar soru sorması normal bir durum olarak görülemez. Bu gerçek karşısında kaynak kişilerin çekinceleri, korkuları mutlaka olacaktır. Diğer yandan derlemecinin merak ettiği, değer verdiği ve cevap aradığı konular kaynak kişinin gözünden bakıldığında aynı değerde değildir. Bu bilgileri ondan almaya onu ikna etmek ve almak, uzman derlemeciler için aşmaları gereken zor konulardır. Uzman derlemecilerin monografik bir derleme çalışması yürütmede karşılaşılan diğer problemleri şöyle sıralayabiliriz:

Ulaşım zorlukları (kırsal bölgelere ulaşım-dönüş zorlukları)

Uzun bir zamana ihtiyaç duymanın getirdiği zorluklar (belki haftalarca sürececek konuşma ve izleme yapma gerekliliği)

Konaklama zorlukları (Derlemecinin tek konaklama çaresi, gittiği kaynak kişilerin evinde veya varsa köy odalarında kalmaktır.)

Derlemeci ile kaynak kişiler, köylüler arasında yabancılaşma olmasından kaynaklanan çekinceler (bir kan bağına veya başka ortak bir bağın olmaması)

Uygun kaynak kişi veya kişileri bulmanın zorlukları (Aslında onlarca derleme konusunun her birinin doğru kaynak kişisi başka başka insanlardır. Hatta 990 sorunun bazılarının cevabı, köydeki yalnızca bir kişiden alınabilir. Örneğin halk hekimliği soruları)

Ses-görüntü veya not kaydı yapmaya çıkarılacak engeller (Kırsal kültür insanları genelde ses ve görüntülerinin alınmasını istememektedirler.)

Yaş farkına bağlı olarak doğru bir iletişim kurmanın zorlukları (20-25 yaşında olan araştırmacının konuşmaya çalıştığı kaynak kişilerin çoğunlukla 60 yaşın üzerinde olması, bazı doğal engelleri ortaya çıkarmaktadır.)

Cinsiyet farklılığından kaynaklanacak engeller (Halkbilim konularının içeriği gereği doğru ve verimli kaynak kişiler genellikle kadınlardır. Derlemeciler ise çoğunlukla erkektir. Çünkü bir bayan araştırmacı, bilmediği köylerde günlerce kalarak derleme yapmayı tercih etmemektedir.)

İdeoloji içeren konularda oluşacak doğal engeller. (Dini, siyasi, ideolojik ve mezhepsel konular, insanlarda doğal bir gizlenme ihtiyacı doğurur. Halkbiliminin de içeriği gereği sık sık açılabilen bu konularla karşılaşan insanlar, doğal bir saklanma refleksi göstermektedirler.)

Yukarıdaki maddeler dikkate alındığında halkbilimi araştırmacılarına göre alan inip derleme yapmak, özellikle bunu ilk kez yapacaklar için fiziksel zorluklar bir yana, kaynak kişileri konuşmaya ikna etmek ve verimli sonuçlar alabilmek açısından çok zorlu, büyük korkular yaşanan, sonu tam olarak kestirilemeyen bir macera olarak görülmektedir. Çünkü derlemenin nasıl yapılacağı konusunda bütün teknik bilgilere sahip olursa bile kaynak kişinin karşısına geçildiğinde nasıl davranılacağına, kesin bir yöntemi yoktur. Çünkü her yeni kaynak kişi farklı bir kişiliktir ve ne olacağını önceden kestirmek mümkün değildir. Derlemeci açısından da bu bir kişilik konusudur, yaratılış meselesidir. İkili ilişkilerde başarılı olmanın kitabi bir yöntemi yoktur. Çobanoğlu bir halkbilim araştırmacısının derleme yapmayı öğrenme sürecini yüzmeyi öğrenmeye benzetir: *“Nasıl, suda ne yapılmasına dair okunan kurallarla yüzmeyi öğrenmek mümkün değilse, tek başına okunacak teknik kurallarla da alan araştırmasını öğrenmek mümkün değildir.”* (2012: 89).

Derlemecinin, kaynak kişiyle tanıştıktan sonra hemen derleme işine başlaması gerekir. Kısa zamanda tam bir güven tesis etmek ise çok zordur. Derlemeci bu zorluğu şu yöntemle aşmaya çalışır: Kaynak kişiyle önceden haberleşip buluşmak ama o günü sadece güven tesis etmeye ayırıp, derleme için başka bir randevu günü belirlemek. Bu ilkinde göre bir kazanım gibi görünse de ilkinde olmayan ilave problemleri ortaya çıkarır ki bu şekildeki mülakat artık bir icra ortamı değil, yapay bir ortamdır. Zaten yapaylığı olan bu ortama, bir de randevu eklendiğinde yapaylık ikiye katlanacaktır. Çünkü kişi anlatacaklarını düşünme fırsatı olacağı için bu sürede konuya hazırlanacak, daha iyi bir anlatım olması için hem eklemeler hem çıkarmalar yapacaktır.

Gözükızıl, kaynak kişilerle yaşanması muhtemel bazı problemlerden bahseder: Bunlardan birincisi, derlemeci olarak bir köye gittiğinizde çok ciddiye alınmak veya hiç ciddiye alınmamaktır. Çok ciddiye alınırsanız, şehirden gelmiş bir tahsilli olarak sizi, aralarından biraz tahsil görmüş, şehirde yaşadından sonra köye dönmüş olan birine yönlendireceklerdir. Onların gözüyle bu, kendi cahilliklerini saklamak için ve size aralarında sizin dünyanıza en yakın olan kişiyi vererek daha çok yardımcı olduklarını zannetmek için gerekliliktir. Şehir görmüş kişilerin genel tutumları ise kendilerini oradaki en akıllı, en bilgili kişi olarak görmeleridir. Kendi aralarındaki ilişkilere bakılırsa köylü de böyle düşünmektedir. Onlar etrafındaki kendini cahil gören gürüha kendi akıl, tecrübe ve başarı timsali kişilikleriyle, emek sarf etmeden üstünlük kurmuş ve bunun keyfini süren kişilerdir. Hep köyde yaşamış akranları için bu kişi, şehre gidip ayakta kalabilmiş olarak mutlak başarılı, aralarındaki en akıllı ve en tecrübeli kişidir. Köylülerden aldığı ilgiyi derlemeci kişiden de bekleyen bu kaynak kişi, -biraz da küçük gördüğü- köyün geleneklerini bilmediği için konuyu değiştirip başarılı gördüğü kendisini övmeye başlayacaktır. Bilgi beklediğiniz konuda başarısızlıkları ortaya çıkınca ise derlemeciyi, yaptığı işi eleştirmeye, onu diğer insanların gözünde de küçük düşürmeye çalışırlar. Yani bu kişiler derlemeci için yanlış kaynak kişi olmanın ötesinde, alanda derleme yapmayı imkânsız hale getirebilecek, uzak durulması gereken kişilerdir (2006: 88).

Hâlbuki derleyiciye, mümkünse şehri hiç görmemiş kişiler gereklidir. Ancak şehir-köy, eğitimli-cahil mefhumlarının doğal tezatlıkları, daha kaynak kişiye ulaşma aşamasında iken engel oluşturacaktır. Bu sebeple derlemeci, kendisi için doğru kaynak kişileri tespit etmekte, onları konuşturmakta zorluk yaşayacak, onların soruları geçiştirdiklerini görecektir. Bütün bu engeller dikkate alındığında, sağlıklı bir derleme yapmanın bazı zorlukları beraberinde getirdiği söylenebilir.

Yapılması gereken işin miktarına ve mahiyetine; buna karşılık yukarıdaki engellerin boyutuna bakıldığında, herhangi bir yerleşim birimini tam manasıyla derleyebilmek, kaynak kişilerin, bildikleri bütün bilgileri bizzat kendilerinin yazmasıyla mümkündür. Bu durumda, sahada yaşayan herkesin iyi bir derlemeci olması, yanlarında her zaman kağıt-kalem bulundurmaları, bildikleri her şeyi bağlamı oluştukça, hatırladıkça not etmeleri gerekir. Böylece birkaç yıl içerisinde kaydedilen bu malzemeler bir araya getirilebilirse, bu “derleme”nin o yörenin halk kültürünü tam anlamıyla yansıttığı söylenebilir.

Dolayısıyla “bir yerleşim biriminin monografik derlemesini eksiksiz yapma”nın yolu, bu konuda eğitim almış bir uzman derlemecinin tek başına sahaya gidip çalışmaya başlaması olamaz. Şu da kabul edilmelidir ki bir ülkenin kendi halk kültürünü tüm malzemeleriyle derleyip kaydetmesi, üniversitelerde bu alanda ihtisas sahibi olan sınırlı sayıda öğretim üyesinin ve öğrencilerin ödev, bitirme tezi, yüksek lisans veya doktora tezi ve makaleler yazması yoluyla başarılabilecek bir iş değildir. Yeterli bir derleme yapmanın yukarıda bahsedilen zorluklarına rağmen, çalışmalar başarılı yürütülse bile, Türkiye’nin yukarıda verilen yaklaşık 45 bin yerleşim yeri dikkate alındığında mevcut bütün köy, kasaba ve ilçelerin tamamına ulaşmak bu yöntemle mümkün görünmemektedir. Halbuki tüm yerleşim birimlerinde derleme yapılması gerekmektedir. Ancak Türkiye’de gereçleri henüz derlenip toparlanmamış olan (Örnek, 1976: 27) halkbilimi ürünlerini derlemek zahmetli, pahalı ve diğer yandan stratejik önemi olan bir konudur (2002: 20).

Buraya kadar halkbiliminin ve Türkiye’nin halk kültürünü derlemenin önündeki üç büyük engelden bahsettik: “Derleme yönteminden kaynaklanan zorluk”, “göç oranlarındaki yüksek artış”, “teknoloji ve iletişim imkânlarından güç alan küreselleşme olgusu.” Bu üç problemin bir araya gelmesi derleme yapmayı zorlaştırmaktan başka, çok daha büyük bir problemi doğurmuştur: “Nesil Kopukluğu”. İletişim çağının

getirdiği imkanlar ile büyükler artık etraflarına baktıklarında iletişim kurabilecekleri, nesil çatışması yaşayacakları bir genç nüfus dahi görememektedir. Çünkü gençler artık bilgisayarlar, akıllı cep telefonları ve internet ağı sayesinde “gerçek âlem”de değil, “sanal âlem”dedirler. Bugün gerçek dünyada yalnız kalmış büyüklerin, kaybetmiş oldukları, “sanal dünya”ya taşınmış olan çocuklarını oradan koparma ve gerçek dünyaya geri çağırma ihtimalleri yoktur. Sanal dünyaya kendileri de girip çocuklarıyla orada buluşmaları da çok mümkün görünmemektedir. Biz bu zorluklar ve yapılması gerekenler karşısında, bir çözüm önerisi olarak ülkenin tüm yerleşim birimlerinde yaşayan insanların kendi yapacakları derlemeleri kaydedecekleri sanal platform kurmaları gerektiğini düşünüyoruz. Bu yöntem, tüm dünyada hâlâ devam eden derleme yapmanın klasik yöntemlerini tamamen bir yana bırakarak yeni bir sistem kurma üzerinedir.

Yöntemin işleyişi şöyle olmalıdır: Her ülke kendi içindeki yerleşim birimlerinin sayısınca alt sayfaların olduğu bir web sitesi kurulmalıdır. Bu sitede uzman bir derlemecinin derleme yaparken sorması gereken bütün sorular yer almalıdır. Her sorunun altına onu okuyan herkesin istediğinde cevap yazabileceği, fotoğraf, ses ve video çekimi de yapıp ekleyebileceği bir özellik sunulmalıdır. Siteyi ziyaret eden ve bu soruları istediği insanlara soran kullanıcılar, aldıkları bilgileri gerek yazarak, gerek ses kaydı yaparak; hatta resim ve videolar çekerek siteye ekleyebilmelidirler.

Kullanıcılar bu sayede halkbiliminin sorularını yakınlarına sorarak cevapları yazı, belge, ses kaydı, video vs. formatlarda aldıktan sonra bunları siteye ekleyebilecek, bu bilgilerden istediklerini sosyal ağlarda paylaşabileceklerdir. Burada ayrıca derlemeyi yapan gencin, kendi bilgilerini ve gördüğü kaynak kişi hakkındaki bilgileri girebileceği kısım da bulunmalı, bu bilgiler de cevabın altında bulunmalıdır.

Web sitesi, bu çalışma yöntemiyle bir ülkenin tek tek bütün yerleşim birimlerinin sahip olduğu halk kültürünün derlenmesini sağlayacaktır. Derlemeleri yapacak olanlar ise genellikle gençlerdir. Gençler bu yöntemle sitenin kendi çalışmalarına bağlı olarak her geçen gün zenginleştiğini ve bu ürünlerin kendi emekleri, kendi kültürleri, kendi büyüklerinden aldıkları miras olduğunu gördükçe, yapılan işi daha çok sahiplenecekler, sitedeki her konunun derlemesinin tamamlanması için şevkle çalışmayı isteyeceklerdir.

Bu yöntem, derleme konusundaki mevcut sıkıntıları ortadan kaldırmasından öte, çok daha büyük sorunların çözülmesinde anahtar rolü üstlenecektir. Her şeyden önce sanal dünya yüzünden büyükleriyle dünyalarını ayırmış olan genç nesil, bu yöntem sayesinde kendi istekleriyle, büyüklerinin yanına geri dönüp onlardan geçmişteki kültürlerini anlatmalarını talep edecektir. Çünkü günümüzde onların bağımlı oldukları sanal dünya, tüm çekiciliğiyle onlardan bunu yapmalarını isteyecektir. Çünkü gençler sosyal medyada arkadaşlarıyla paylaşmaya uygun konu aramaktadır. Zaten sosyal medyanın yayılma sebebi, insanların tanıdıklarıyla paylaşım yapmalarındadır. Bir şeyin paylaşılmaya değer olması için onun paylaşımına dâhil olan tüm kişileri yakından ilgilendirmesi, paydaşların ilgisini çeken bir ortaklık içermesi gerekir. Kişiler sosyal medyada bir paylaşım yaparken o bilginin arkadaşlık kitlesi içinde ilgi çekici olup olmayacağını, “beğen”me, üzerine “yorum”lar yapıp yapılmayacağını hesaba katmakta; paylaşımının bu anlamda ilgi görmesini beklemektedir. Halkbilimi konularının doğası da tam bu tanıma ve beklentilere uygun içeriktedir. Gençlerin bugün sosyal medyada paylaştıkları şeyler genellikle o paylaşımı gören arkadaş listesindeki herkesin ilgisini çekecek nitelikte değildir. Ancak köye ait olan bir paylaşım, o köyün bütün insanları için değerli ve görülmesi gereken bir veridir. Dolayısıyla ilgi çekme ihtimali yüksektir.

Halkbilimde derleme yapma çalışmaları açısından, bu yöntemi mevcut klasik yöntem ile kıyasladığımızda diğer avantajları şunlardır:

- Klasik yöntemle derleme yapmak –başarılı olsa bile- yalnızca halkbilim malzemesinin tespitini yapmak, onu kaydetmek demektir. Bu yöntemin içerisinde kaydedilen mirası o kültürün yeni sahipleri olan gençlere öğretmeye çalışmak yoktur. Yöntem gereği buna imkân da yoktur. Hâlbuki eskiye, büyüklerinin geleneksel yaşam tarzına kapılarını kapatmış, yalnızca günümüzün ithal hayat tarzını yaşayan gençler, bu yöntem sayesinde büyükleriyle irtibata geçecek, kendi halk kültürlerini, gelenek göreneklerini daha yakından tanıma imkânı bulacaktır.
- Derlemeci sayısının yetersizliği sebebiyle ülkemizin hiç derleme yapılmayan bütün köy, kasaba, ilçe gibi yerleşim yerleri için, kurulacak sanal sistem sayesinde derleme süreci başlamış olacaktır.
- Derleme çalışmaları bir araştırmacının başarısına veya başarısızlığına bağlı kalmaktan kurtarılacaktır.
- Yapılan derlemeler yalnızca yazı biçiminde olmayacak, ayrıca videolar, ses kayıtları, fotoğraflar da her zaman herkesin izleyebileceği şekilde kayıtlı ve hazır halde olacaktır.
- Bir araştırmacının başlattığı derleme süreci onun sahadan dönmesiyle birlikte sona ermeyecek, oradaki onlarca genç insana paylaştırılan sorumlulukla ve onların çabalarıyla süreklilik kazanacak ve derleme çalışmaları artarak yıllarca devam edecektir.

- Klasik yöntemin yukarıda sıralanan ulaşım, zaman, konaklama ve birbirine yabancı olmaktan kaynaklı problemleri sona erecek; o yöredeki her bir muhtemel kaynak kişiye her an ulaşabilen, onların çocuğu, torunu, akrabası olan bu gençler istedikleri zaman istedikleri kadar onlarla samimi olarak görüşebilecektir. Derleme yapmak için kaynak kişinin karşısına oturanın yabancı bir uzman derlemeci değil de kaynak kişinin çok yakını olması, birbirine yabancı olmaktan kaynaklanan ve tam anlamıyla aşılması mümkün olmayan engelleri ortadan kaldıracaktır. Rahat olan kaynak kişi ile yapılan derleme ise en doğal, dolayısıyla en doğru, en verimli derleme olacaktır. Kaynak kişinin yakını, onu istediği kadar, kültürün yaşandığı en doğal ortamında dahi dinleyebilir. Örneğin bir masalı, bir kına gecesini icra ortamında kaydedebilir.

- Bu yöntemle derleyici, yazıya geçirdiği derlemeleri kaynak kişiye okuyarak doğruluğunu, eksikliğini teyit edebilecek, eksik ve yanlışları tespit edip düzeltebilecektir. Bugünkü yöntemle, yabancı olan uzman derlemecinin bunu yapma imkânı çok kısıtlıdır.

- Akraba olan derleyiciler her ne kadar uzman bir derlemeci olmasalar bile, kendilerine ait olan kültürlerini derleyecekleri için konulara aşinalık yabancıya göre daha fazla olacaktır. O yöreye yabancı birinin gözden kaçırma ihtimali yüksek olan nüansları, özel ifadeleri, yöresel ağız özelliklerini daha iyi yakalayacaklardır.

- Yöntem sayesinde derleme yapacak olan orali gençlerle ilişkiler zamanla gelişecektir. Bu sayede zamanla derlemeleri daha planlı, daha irtibatlı yapmak imkânı olacaktır. Örneğin tüm gençlerden belirlenen tek bir konuda derleme yapımları ve bunların birlikte karşılaştırılması gibi.

- Klasik yöntemle, görüşülebilen kaynak kişi sayısı çok sınırlı iken bu yöntemle o yöredeki yaşlı-geç, kadın-erkek, çocuk bütün insanlar kaynak kişi konumunda bulunabilecektir. Çok sayıda kaynak kişiden bilgi gelmesi sayesinde ise bir yandan folklorik bilgi miktarı ve çeşitliliği artarken diğer yandan sanal ortamın verdiği kalıcı olma ve erişim imkânlarının genişliği sayesinde bu bilgileri karşılaştırma, yörenin kültürel birikiminin en doğrusunu tespit etme imkânı sağlanmış olacaktır.

- Yerleşim biriminde yaşayanlardan başka, o yörelili olup da çeşitli sebeplerle farklı şehirlerde, ülkelerde ikamet eden insanlar, ait oldukları kültürlerini öğrenecek, takip edecek, kendileri de bu çalışmalara katkıda bulunacaklardır.

- Memleketinden uzakta yaşayan insanların, kendi kültürlerini öğrenip takip etmeye devam etmeleri ve katkılar yaparak bu siteyi birlikte geliştirmeleri, onların yörelerine, kültürlerine aidiyet hislerini geliştirecek, sanal ortamdaki bu buluşma ve paylaşımlar sayesinde dostluk, akrabalık, arkadaşlık ilişkileri derinleşerek güçlenecektir.

- Derlenip kaydedilen bu kültürel zenginliklere dünyanın her tarafından isteyen herkesin, bilim adamlarının, her vakit ulaşmasına ve bunları tanıyıp öğrenmesine, üzerinde çalışmalar yapmasına imkân sağlayacaktır.

- Folklor bilimi üç aşamayı içerir: derleme, değerlendirme, uygulama. Yöntem sayesinde gençlerin kendi geçmiş kültürleriyle tanışması, folklorun üçüncü basamağı olan "uygulama" konusunda doğrudan mesafe kat etmiş olmayı da beraberinde getirmiş olacaktır.

- Klasik yöntemlerin en büyük problemlerinden biri de derleme yapılan kaynak kişilerin verdiği emeğin karşılığını somut olarak göremiyor olmalarıdır. Uzman derlemeciler kaynak kişiyi konuşmaya ikna ettikten sonra derlemeyi yapıp oradan ayrılmaktadırlar. Yazdıkları kitap, tez ya da makale, bilginin sahiplerine ulaşmamakta, onlarla paylaşarak geri dönüt yapılmamaktadır. Dolayısıyla onlar verdikleri bilgilerin ne kadar önemli olduğunu, nerede ne için kullanıldığını görememektedir. Bu da kaynak kişinin istekli olmamasına neden olmaktadır. Ancak kaynak kişiyle derleme yapmak isteyen, onun çocuğu, torunu veya yakın bir tanıdığı olduğunda, onlardaki isteksizlik ortadan kalkacaktır. Gençler ise yaptıkları çalışmanın karşılığını internet sitesinde ve sosyal medyada isimlerini, fotoğraf ve videolarını görerek alacaklar, bunların tüm tanıdıkları tarafından görülüyor olmasının mutluluğunu yaşayacaklardır.

- Geçmişte, geleneklerini doğal yolla öğrenen gençler, kültürün aktarımında pasif olarak durmaktaydılar. Kültürlerini, yaşadıkları ortamda dinleyerek, görerek, yaşayarak, belki de farkında olmadan öğreniyorlardı. Bu yöntem sayesinde genç nesil kültürünü kaybetmiş, onu bilinçli olarak bulmaya, keşfetmeye çalışan konumunda olacaktır. Bu ise onların kendi çabalarıyla keşfettikleri kültürlerine sahip çıkmalarını, onu daha iyi özümsemelerini sağlayacaktır. Örneğin eski düğünlerdeki geleneklerini öğrenen yeni nesil, bu öğrendiklerini yeni yapılacak düğünlerde nostalji amaçlı uygulamak isteyebilir. Örneğin eskiden gelini at üzerinde getirme geleneği var ise,

günümüzde bir düğün yapan yeni nesil insanları, gelini düğün salonuna temsili olarak at üzerinde getirmek isteyebilir.).

- Pek çok gencin sosyal medya üzerinden ortak bir çalışmayı “yürütücü” konumda olmaları, kendi sahibi oldukları sözlü miraslarını el birliğiyle ortaya çıkarmaları, onların sosyal medya üzerinden de olsa, sahibi oldukları kültürü keşfeden, öğrenen, aktaran bireylerin oluşturduğu bir “sanal köy”, “sanal kasaba”, “sanal ilçe” hatta “sanal şehir” kurmaları anlamına gelir. Böyle bir sanal ortam, bugün boşaltılmış köylerde bir daha asla oluşturulması mümkün olmayan bir platformdur. Köyelerine geri dönme ihtimali bulunmayan insanlar için bu platform, onların özledikleri ama bir hayalden öteye gitmeyecek olan eski canlılığı, yeniden inşa etmek anlamına gelecektir.

- Gerçek hayatta insanların birbiriyle sosyal iletişimi, bedensel olarak bir araya geldikleri süreyle sınırlıdır. Örneğin bir masal dinlemek, bir oyunun oynanışını görmek, kına gecesini izlemek, bir bebek kırklamayı izlemek vb. onun icra edildiği yerde ve zamanda, onu icra edenlerle bir arada olmayı gerektirmektedir. Bu da o kültürü yaşayan insan sayısını azaltan bir durumdur. Oysa internet ortamında bu bilgiler, görüntüler sayısız insana istedikleri her an açık olacaktır.

Yukarıda bir yerleşim biriminde derleme çalışmasını oraya yabancı bir uzman araştırmacı yerine, uzman olmasa da oraya ait amatör, ama çok sayıda insanın yapmasının daha verimli olacağı vurgulanmıştır. Burada uzman araştırmacının hangi özelliklere sahip olduğu, amatör kişilerin hangi açılarından yetersiz olduğu; yani amatörlerin çalıştığı bir sahada nelerin riske atıldığı soruları akla gelmektedir. Aşağıda iyi bir derlemecinin sahip olması gereken özellikler (Ekici, 2013: 27) tanımlarıyla birlikte verilmiştir. Ardından - önerdiğimiz yöntem gereği - amatör olan derlemecilerin avantajlı ve dezavantajlı noktaları tespit edilmiştir:

1. Derlemeci derlenecek malzemenin özelliklerini iyi tanıyan bir kişi olmalı: araştırmacı derleme yapacağı bütün ürünlerin tür özelliklerinin neler olduğunu bilmesi; onun üretim, yaratım, yapı, şekil, içerik ve işlev özellikleri hakkında bilgi sahibi olmalıdır.

Önerdiğimiz yöntemde amatör gençler böyle bir eğitim almadan yalnızca web sitesinin onları yönlendirdiği ya da eğittiği kadarıyla derleme yapacaklardır ve bu durum bir eksikliklerdir. Bununla birlikte sitede ülkenin her tarafından gelmiş yazılı-görsel vb. çok sayıda malzeme yer alacaktır. Ayrıca gençlerin kendi köyleriyle ve diğer bütün yerleşim birimleriyle ilgili göndermiş olduğu cevaplar da onların her an okuyabileceği şekilde hazır olacaktır. Ayrıca ülkenin her yerinden gelen çok sayıda ham malzeme, siteyi yöneten uzman ve akademik kişiler tarafından kontrol edilip düzenlendikten sonra köylerin sayfalarına yerleştirilecektir. Uzman eliyle yoğrulmuş, olgunlaştırılmış ve dizayn edilmiş bu malzemeler, doğru örneği oluşturur. Hiç uzman elinden çıkan bir derleme çalışması görmemiş, yalnızca kendi özel ilgisi sebebiyle yöresindeki halk kültürü ürünlerini derlemeye çalışan “amatör” derlemecilere göre kıyaslandığında bu web sitesindeki çalışmaları gören ve bu sayede kendisi de cevap göndermeye karar veren gençlerin, tecrübe anlamında onlardan çok daha iyi konumda olacağı şüphesizdir. Web sitesinin kendi iç mekanizmasıyla gelişecek olan bu sürecin, derlemecilerin eğitilmiş bir uzman olmaması nedeniyle ortaya çıkacak problemleri olabildiğince aza indireceğini söyleyebiliriz. Kaldı ki bu derlemeler onları gönderen gençler ile onu gözden geçirip işleyen uzman araştırmacıların ortak ürünü olacaktır. Burada çok sayıda “kaynak kişi”den siteye bilgi alınması söz konusudur. Zaten iyi bir derleme, aynı konuda farklı farklı kaynak kişilerden derleme yapmayı gerektirir. Sistem, bir köydeki her kaynak kişiye ulaşabilme ve böylece en doğru kaynak kişi(ler)den derleme yapma imkânını sunmaktadır. Bu, uzman bir araştırmacının klasik yöntemle başaramayacağı bir şeydir.

2. Derlemede kullanılacak yöntem bilgisine sahip olmalı: Bu başlıkta farklı derleme yöntemleri olduğu söylenerek araştırmacıdan derleyeceği halkbilgisi yaratmasına göre hangi derleme yöntemini kullanacağını bilmesi beklenmektedir.

Bilindiği gibi 3 derleme yöntemi vardır: anket, gözlem (doğal ve yapay gözlem) ve görüşme (yönlendirilmiş ve yönlendirilmemiş görüşme). Önerdiğimiz yöntemde göre gençler çoğunlukla sitede yazılı olan soruları doğrudan sormak suretiyle yönlendirilmiş görüşme yapacaklar; bunun yanında sitedeki yapılmış derlemeleri okuyarak ve görselleri görerek doğal gözlem yöntemini de kullanacaklardır. Anket yöntemi sahaya gidilmeden derleme yapmayı amaçlayanlar içindir. Dolayısıyla gençler uzman derlemeci olmasalar da kendi büyükleriyle konuşmak, onlara sorular sormak biçimindeki -derlemelerde en işlevsel yol olan- “yönlendirilmiş görüşme” tekniğini kullanmış olacaklardır.

3. Derlemede kullanılacak kayıt araçlarının kullanım bilgisine sahip olmalı: Bu başlıkta derleyiciden, derlemede kullanacağı teyp kaset veya dijital ortama ses kaydedicilerin, video kamera gibi görüntü kaydedicilerin, manuel veya dijital fotoğraf makinelerinin kullanım özellikleri hakkında temel bilgilere sahip olması istenmektedir.

Önerdiğimiz yöntem tamamen çağın getirdiği internet teknolojisi üzerine kuruludur. Ülkenin bütün insanlarını tek bir web sitesi çatısı altında birlikte çalışmaya ve onların bireysel katkılarını sunmaya imkân tanır. Derleyiciler yaşları sekize kadar inebilen ve belki elliye kadar çıkabilecek kişilerdir. Ancak özellikle 15-35 yaş arası gençler bu çalışma için ağırlıklı hedef kitledir. Bilgisayar, akıllı cep telefonu ve internet, yöntemin olmazsa olmazlarıdır. Fotoğraf ve video çekme, ses kaydı yapma ve bunları paylaşabilme, interneti kullanan bu insanlar için zaten bildikleri, günlük hayatlarında aktif olarak çok sık kullandıkları araçlardır. Önerdiğimiz yöntem bu insanlar için ek bilgi edinmelerini gerektirmeyecektir. Aksine bu resim-video çekme, yazma ve paylaşma onların çok sevdikleri faaliyetlerdir. Onların neredeyse tamamının sosyal medyayı aşırı kullanmalarındaki sebep de sosyal medyanın bu imkânlarıdır. Bu yöntemle, onların çok sevdikleri “web’de bilgi paylaşma” faaliyetini derleme yapma işine kanalize etmeye çalışılmış olacaktır. Gençlerin bu sisteme dâhil edilebilir olmasının arkasındaki itici faktör, onların teknolojiye olan hâkimiyetleri ve bağımlılıklarıdır.

4. Derleme sonrasında kullanılan sınıflandırma ve inceleme bilgisine sahip olmalı: Bu başlık altında derlemeciden derlediği malzemeleri önem derecelerine göre sınıflandırması beklenmektedir.

Önerdiğimiz yöntemde uzman olmayan genç derlemecilerin böyle bir birikime ihtiyacı yoktur. Çünkü derleme konularına ait bu sınıflandırma web sitesinin hazırlanması ve siteye soruların yerleştirilmesi sırasında yapılmış olacak; genç derlemeciler sitedeki her soruyu zaten kendi üst kategorinin içerisinde görecektir ve orada cevaplayacaktır. Üstelik sadece soruları sorup cevapları göndermekle sorumlu olacak, gelen bilgileri işleyip sınıflandırma işi siteyi yöneten uzman araştırmacılar tarafından yapılacaktır.

5. Derleme yapılacak ortamlarda çalışabilecek fiziksel ve psikolojik özelliklere sahip olmalı: Bu başlıkta kırsal-kentsel bütün ortamlarda derleme yapacağından dolayı derlemeciden hareketli olma, uzun süre ayakta kalma gibi fiziksel güç gerektiren durumlar için sağlık problemi olmaması beklenmektedir. Ayrıca onun kırsal ve kentsel kesimlerde hoşlanmayacağı, rahatsız olacağı, orada kalmak istemeyeceği durumlarla karşılaşabileceğine dikkat çekilmekte; ondan bu durumlara dayanabilen, beğenirse bile bu duygusunu belli etmemeyi başarabilen psikolojik yapı beklenmektedir. Bu tür durumlar sahaya yabancı, orali olmayan araştırmacıların karşılaşacağı durumlardır.

Önerdiğimiz yönteme göre böyle bir problem hiç olmayacaktır. Çünkü kurulacak sistem, her köyün kültürel mirasının yerli kişiler tarafından derlenmesini öngörmektedir. Dolayısıyla sisteme dâhil olan gençlerin hiçbirisi yabancı ortamlarda ya da kişilerle olmayacaklardır. Onlar yalnızca kendi köylerinde, kendi aile büyükleriyle görüşecek, onlardan aldıkları bilgileri siteye ekleyeceklerdir. Üstelik uzman araştırmacıların derleme çalışmalarında hep bir süre-mekân problemi var iken, uzman olmayan gençlerin bir zaman ya da mekân sınırlaması yoktur. Bu çalışma gençlerin eliyle yıllar boyunca devam edecek hatta hiç bitmeyecek bir çalışmadır. Derleme konuları içerikleri gereği günün her saatinde olması gereken geniş zaman dilimlerini, mekânları, uzun ve çok sayıda yapılması gereken sohbetleri gerekli kılmaktadır. Derlemenin bu ihtiyacı, ne kadar uzman da olsa derleme sahasına ve kişilerine yabancı olan derlemecilerin başarısını çok olumsuz etkilemekte hatta ideal bir derlemeyi onlar için imkânsız kılmaktadır. Uzman ama yöreye yabancı olan derlemeci için aşılması imkânsız olan ve sağlam bir psikoloji-beden gerektiren bu engeller, -önerdiğimiz yöntemle- zaten orali olan gençler için bir problem olmaktan tamamen çıkmakta, verimli bir derleme yapmanın önündeki büyük engelleri yok ederek bir uzman derlemeciden çok daha başarılı derlemeler yapmanın önünü açmaktadır.

6. Derlemeci iyi bir iletişim ve ikna becerisine sahip olmalıdır: Bu başlıkta derleyiciden tanımadığı insanlardan istediği bilgiyi alabilmek için sağlıklı iletişim kurma becerisine sahip olmayı beklenmektedir.

Derleme konularına ve hazırlanan sorulara ayrıntılı bakıldığında pek çok ön yargısı olan kaynak kişilerle çok özel konulara girilmesi gerektiği görülmektedir. Buna ilave olarak bazı yöresel kelime, jest ve ritüellerdeki ince anlamları; kaynak kişilerin yaşlı olmasından ve şahsî dil-telaffuz özelliklerinden kaynaklanan zorlukları bir yabancıya kaçırma ihtimali çok yüksektir. Bu durumlara karşı en donanımlı derlemeci, hem kaynak kişi ile birlikte yaşayan hem de o kültüre az çok hâkimiyeti olan kimselerdir ki bu, doğrudan orali olan insanları işaret etmektedir.

Çobanoğlu ise Richard M. Dorson (1972) ve Dursun Yıldırım'ın çalışmalarından hareketle pratisyen bir halkbilimcinin sahip olması gereken bilgi ve becerileri sıralamıştır. Bunları şöyle sıralamak mümkündür:

1. Alan çalışması: Bu başlıkta "Derlemeci, derleme ve kayıtlar sırasında derleyeceği malzemenin gerektirdiği uygun teknik bilgi ve becerilere sahip olmalıdır." ibaresi yer alır. Devamında ise bundan daha da önemli olanın, bu bilgi ve becerilere sahip olmak değil bunları sahada kullanabilmek, uygulayabilmek olduğuna vurgu yapılmaktadır. Buradan anlaşılmaktadır ki araştırmacı adaylarına verilen bilgiler teorik olmakta, sonrasında derlemede başarı için araştırmacının kişisel becerisi öne çıkmaktadır. Gerekli bilgilerle donatılan aday, sahaya çıktığında oraya ve kaynak kişilere yabancı olmanın getirdiği zorlukları eğer kendi bireysel yeteneği ile aşamazsa öğrendiği teorik derleme bilgileri tek başına bir anlam ifade etmemektedir.

2. Terminoloji: Bu başlıkta araştırmacının "derleme sırasında düşüncelerini ifade edebilmek ve başkalarının araştırmalarını takip edebilmek için uluslararası halkbilim terminolojisini bilmesi" gerektiği ifade edilmektedir. Önerdiğimiz yeni yöntemde göre derleme işini yapacak olan genç nüfusun böyle bir birikimi yoktur. Ancak bu yeni yöntemde gençlerin büyüklerine yönelteceği sorular web sitesi içinde hazır bulunacaktır. Bu sorular konunun uzmanlarınca klasik sorulara göre daha ayrıntılı ve örneklerle desteklenerek yazılırsa gençlerin yorum yapmasına, konuyu açmaya çalışmasına lüzum bırakılmamış olacaktır. Bu sayede gençlerde terminolojik alan bilgisi edinmelerine olabildiğince lüzum kalmayacak, gençlerin büyüklerine siteden okuyarak yönelteceği sorular kaynak kişiyi doğru ve yeterince yönlendirebilecektir. Uluslararası terminolojik donanımın gerekliliği ise gençlerden yorumlama istenmediği için öncelikli sorun olmaktan çıkmış olacaktır.

3. Halkbilim çalışmaları tarihi: Bu başlık altında "Bir halkbilimci, alanındaki gelişmelerin, dünyadaki folklor çalışmalarının tarihini, gelişme devrelerini belli başlı kuramları ve bunların temel paradigmatları arasındaki farklılıkları bilip öğrenmek zorundadır." ifadesi yer alır. Önermekte olduğumuz yöntemde göre her yöreye ait çok sayıda genç, uzman olmadıklarından folklor kuramlarını, tarihini bilmeden derleme yapacaklardır. Ancak onlardaki bu kuramsal bilgi eksikliğinin derleme yapma konusunda doğrudan olumsuz etkisi olmayacaktır. Çünkü bu kuramlar araştırmacı için derleme yaparken değil yapılmış olan derlemeleri inceleme ve değerlendirme safhasında gerekli olan bilgilerdir.

4. Arşivleri kullanma becerisi: Bu başlıkta derlemeciden alan araştırmaları ile derleyeceği malzemenin diğer araştırmacılarca kullanımının kolay olması için ondan arşiv düzenlemeyi ve kullanmayı bilmesi beklenmektedir. Önerdiğimiz yöntemin derleme çalışmalarına getirdiği en önemli yeniliklerden biri de arşivleme konusundadır. Gerek Türkiye'de gerekse dünyada halkbilim alanında yapılmış çalışmaların, derlemelerin büyük çoğunluğuyla ilgili en önemli problem, bu bilgilerin yalnızca sahiplerinin elinde veya resmi arşivlerinde kalması ve insanlığın ortak kullanımına sunulamamasıdır. Kültür derlemelerinin, o kültürün sahiplerine ulaştırılması, - yüzyılımızın getirdiği- kültürel aktarımda yaşanmaya başlayan kopuklukların giderilebilmesi adına çok önemlidir. Yapılmış çalışmaların tamamına kolay ulaşılabilir olması, halkbilim araştırmacıları için de çok önemli ihtiyaçtır. Bu yapılmadığı için halkbilim araştırmacıları alana çıkmadan önce kütüphane ve arşivlerde yaptıkları çalışmalarda o yer ile ilgili çalışma yapılıp yapılmadığı konusunda sağlıklı bilgiye ulaşamamaktadır.

Bu problemleri aşmanın tek yolu, yapılmış olan tüm halk kültürü mirasının erişimi kolay olan ortak bir havuzda toplanmasıdır. Önerdiğimiz ve yöntemde göre hazırlanmış internet sitesi tüm bu sorunların çözülmesi için en işlevsel, en kolay ve kalıcı yoldur. Bu sayede alanda araştırma yapacak uzman olmayan gençlerin arşivleme ve arşiv kullanma becerileri olmasına gerek kalmayacak, diğer yandan onların kendi kültürleriyle ilgili yapılmış derlemeleri okumaları ve kültürlerini öğrenmeleri sağlanmış olacaktır.

5. Halk kültürü müzesi kullanımı: Bu başlıkta halk kültürü müzeleri halkbilimi araştırmaları için arşivlerin tamamlayıcısı olarak görülmekte, bu sebeple alan araştırmacılarının maddi kültür unsurlarıyla ilgi kurması icap eden durumlarda ve uygulamalı halkbilimi çalışmaları bakımından, araştırmalarını değerlendirebilmesi için onlardan bu müzelerden nasıl yararlanacağını bilmesi beklenmektedir.

Bu konu derlemeler yapıldıktan sonraki aşamayı işaret etmektedir. Bu sebeple derlemecilerin bu konuda eğitim almamış, uzman olmayan kişiler olması ve müzeleri kullanmayı bilmemesi, onların

derleme yapımları için bir engel teşkil etmemektedir. Bu müzeler, yapılmış derlemelerin ardından konunun uzmanları tarafından karşılaştırmalı olarak çalışılması ve destek alınması gereken yerlerdir.

6. Yazılı ve basılı kaynakları kullanma teknikleri: Bu başlıkta uzman bir derlemeciden, çok sayıda yazılı ve basılı kaynaklar içinde halk geleneklerini bulma gibi çetrefilli bir sorunun üstesinden gelmesi beklenmektedir. Bu konunun sahada derleme yapmaya doğrudan bir etkisi veya katkısı yoktur. Herhangi bir yerleşim birimiyle ilgili derleme ve arşivleme çalışmalarının tamamlandığını kesin olarak söyleyebilmek için gerekli olan tamamlayıcı nitelikteki bu çalışma, sahada derleme çalışmalarından bağımsız, buna ilave bir çalışma şeklindedir. Dolayısıyla uzman olmayan gençlerin derleme çalışması yapımları konusunda onlar için bir eksiklik veya yetersizlik oluşturmamaktadır.

7. Kaynakça yöntemleri bilgisi: Bu başlıkta derlemeciden halkbilimiyle, derleme yaptığı yerle ve dünyanın diğer yerlerindeki halkbilim çalışmalarıyla ilgili bibliyografya bilgisine sahip olması beklenmektedir. Araştırmacının kendinden önce yapılmış çalışmaları öğrenmesini de sağlayacağı söylenen bu yöntemin bilgisine sahip olmak, önereceğimiz yöntem dikkate alındığında uzman olmayan genç araştırmacı için gerekli bir donanım değildir. Çünkü yöntemle göre genç araştırmacılardan yapacakları çalışmalarla ilgili basılı bir kaynak, tez vs. talep edilmemektedir. Gençlerden soru bazında derledikleri bilgileri her soruya cevap olarak siteye göndermeleri talep edilecektir ki bu şekliyle gençlerin bibliyografya bilgisine ihtiyaçları yoktur.

8. Folklor indekslerinin kullanımı: Bu başlıkta halkbilimcilerin derledikleri malzemeyi tanımak ve sınıflandırmak için Motif Index Of Folk Literature, the Types of the Folktale gibi indeksleri bilmeleri istenmektedir ki uzman olmayan genç araştırmacılar için bu bilgiler bir ihtiyaç değildir. Bunlar ancak derlemeler bittikten sonra değerlendirme aşamasına yönelik, alanda çalışmış olmayı gerektirmeyen bilgilerdir.

9. Uluslararası meslekî iletişim: Bu başlıkta en yerel bir halkbilim malzemesinin izinin kişiyi başka ülke ve kıtalara götürebileceği düşüncesinden hareketle halkbilimcilerin dünyadaki diğer halkbilim uzmanlarıyla iletişim içinde olmaları beklenmektedir. Oysa önerdiğimiz yöntemde uzman olmayan genç derlemecilerden derleme yani tespit aşamasında destek istenmekte, derleme yaparken de kendi kültürlerini öğrenmeleri amaçlanmaktadır. Halkbilim ürünlerinin kökeni, yayılma alanları ve yayılma yolları gibi konular, derleme yapma konusunda bir engel veya eksiklik oluşturmayacak kısımlardır.

Görüldüğü üzere bir yörenin folklorik unsurlarının derlenmesi konusunda, uzman derlemecilerde olan donanımlar tek başına yeterli olmamaktadır ve klasik yöntemle dünyada şimdiye kadarki süreçte gelinen nokta ortadadır. Eğer uzman araştırmacılar amatör ama o yöreden olan pek çok kişiyle birlikte iş birliği içerisinde bu yöntemi uygularsa, ülkelerde derleme çalışmaları tamamlanabilir, yöntemin yukarıda açıkladığımız faydaları görülebilir.

Yöntemin başarıya ulaşma olasılığı hakkında, hedef kitle olan genç neslin yönetime ne kadar aşına ve hazır olduğunu görmek açısından aşağıdaki araştırma bir veri sunmaktadır: Ipsos KMG Dijital Araştırmalar birimi tarafından gerçekleştirilen Sosyal Medya ve Markalar araştırmasına göre; Türkiye’de 15 yaş ve üzeri 18.1 milyon sosyal medya kullanıcısı vardır. Bu mevcut genç nüfusun % 79’u anlamına gelmektedir. Dünyada bu oran % 62 düzeyindedir.³

Sosyal medya kullanıcıları, internet kullanıcılarına oranla daha genç bireylerden oluşmaktadır. İnternet kullanıcılarının; % 88’i sosyal ağlara bağlanmaktadır. Sosyal medyada en yoğun yapılan aktiviteler ise güncel haberleri takip etmek (% 62), arkadaşların paylaştığı içeriklere yorum yapmak (% 61), genel olarak arkadaşlarının faaliyetlerini izlemek (% 57) şeklindedir.⁴

Yukarıdaki rakamlar, sosyal medyanın desteğini dâhil ederek uygulayıcı kitleyi göstermektedir. Derleme çalışmalarının web ortamına taşınmasıyla cep telefonlarının işlevselliği ve kullanım kolaylığından da faydalanılabilecek, kullanıcılar her an derleme yapmaya hazır durumda olacaklardır.

SONUÇ

Ülkelerin kültürel mirasını yok eden unsurlardan olan internet ve sosyal medya, aynı zamanda bu yok oluşa giden sürece durdurabilmek için de çare olarak görünmektedir. Teknolojiyle birlikte

³ Kaynak: <http://www.arastirmakutuphanesi.com/sosyal-medya-ve-markalar/>

⁴ Kaynak: <http://www.marka-marka.org/guncel/arastirma/sosyal-medya-kullanimi/>

küreselleşmenin yarattığı olumsuz etkileri tersine çevirmek, kültürlerinden uzaklaşan insanları kendi kültürleriyle buluşturmak yine teknoloji sayesinde, teknolojiyi kullanarak mümkün olabilecektir.

Çalışma sistematliğini yukarıda belirttiğimiz bu yöntem ile derleme gibi aşılması zor bir problem ortadan kalkıp ülkemizin halk kültürü malzemeleri derleneceği gibi, genç nesle kültürel mirasın öğretilmesi de sağlanmış olacaktır. Yöntem sayesinde Türkiye'deki kırk beş bine yakın yerleşim yerinin derleme işi yapılabilir. Bunu yapanların her köyün bizzat yerleştiği olan gençler olması, aynı zamanda genç nesil için tehlike arz eden kültürel yozlaşması gibi problemlere bu site sayesinde ciddi bir çare üretilmiş olacaktır.

Dünya halkbilim çalışmalarında metin derleme ve değerlendirme açısından öne sürülen kuramsal görüşlere bakıldığında, 19. ve 20. yüzyıl arasında temel bir farklılık vardır: 19. yüzyıldaki kuramlar dilbilim kökenlidir. Bu yüzden artsüremli ve geçmişini yeniden kurmaya yönelik; folklor ürününün kökenini, ne zaman nerede ortaya çıktığını ortaya koymayı hedefleyen kuramlardır. Ancak 20. yüzyıla gelindiğinde bir folklorik ürünün yapısı, içeriği, icra ortamındaki görevi ve icracının dinleyicilerle etkileşimi gibi konular önem kazanmıştır (Çobanoğlu, 2012: 259). Örneğin bir fıkranın yazılı metin olarak incelenmesinin ötesine geçilerek onun icra edildiği ortamdaki her göstergenin dâhil edildiği inceleme yöntemleri öne çıkmıştır. Bu da halkbilimi derlemecilerinin derlemelerini yazarak yapmanın yeterli olmadığını, bundan başka icra ve gösterim ortamlarını da kaydetmeleri gerektiğini göstermektedir. Ortaya çıkan ve önemsenen bu ihtiyacın karşılanmasının yöntemi de önerdiğimiz yöntemle mümkün olabilir. Dolayısıyla halkbiliminin çağdaş kuramlarına göre derlemecilerden beklenen ürünlerin yapısı, derlemelerin web sitesi üzerinden yapılmasını uygun hatta gerekli kılmaktadır. Bu çapta bir kültürel birikimin, bu makalede değinilmeyen pek çok proje için de veri ve ilham kaynağı olacağı muhakkaktır.

KAYNAKÇA

- ÇOBANOĞLU Özkul, Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş, Akçağ Yayınları, Ankara 2012.
- DAĞLI Ahmet, "Halk Kültürü Araştırmalarının Genç Nüfus İçin Önemi" Gençlik ve Kültürel Mirasımız, Uluslararası Kongre, Cilt 2, Samsun 2014.
- DAĞLI Ahmet, Yapısalcı Açından Amasya Efsaneleri, (Yayımlanmamış doktora tezi) 2012.
- DUNDES Alan, çev. Metin Ekici, "Halk Kimdir?", Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar, Milli Folklor Yayınları, Ankara 2003.
- EKİCİ Metin, Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri, Geleneksel Yayınları, Ankara 2013.
- GÖDE Halil Altay, Isparta Efsaneleri, Fakülte Kitabevi, Isparta 2010.
- GÖZÜKIZIL Ömer, "Halk Edebiyatı Alanında Yapılacak Derlemelere Dair Tespitler, Öneriler", Türk Halk Kültürü Araştırmaları, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2006.
- OĞUZ Öcal ve diğerleri, Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, Grafiker Yayınları, Ankara 2010.
- OĞUZ Öcal, "Türk Dünyası Folklorunda Yeni Yöntem Arayışları", Türk Dünyası Halkbiliminde Yöntem Sorunları, Akçağ Yayınları, Ankara 2000. S. 11-22.
- OĞUZ Öcal, Küreselleşme ve Uygulamalı Halkbilimi, Akçağ Yayınları, Ankara 2002.
- ÖNAL M. Naci, Muğla Efsaneleri, Muğla Üniversitesi Yayınları, Muğla 2003.
- ÖRNEK Sedat Veyis, Türk Halkbilimi, Kültür Bakanlığı, Ankara 1976.
- TAN Nail, Folklor (Halkbilimi) Genel Bilgiler, İstanbul 2003.
- <http://www.arastirmakutuphanesi.com/sosyal-medya-ve-markalar/>
- <http://www.marka-marka.org/guncel/arastirma/sosyal-medya-kullanimi/>
- http://www.tuik.gov.tr/yillik/Ist_gostergeler.pdf
- <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx>